

DETALJI

List misije OEBS-a

Peto izdanje br. 4, septembar 2005.

Obrazovanje o ljudskim pravima počinje od osnovne škole

OEBS pomaže Ministarstvu obrazovanja, nauke i tehnologije (MONT) da, u okviru časova građanskog vaspitanja, predstavi program nastave o ljudskim pravima

Nikola Gaon, OEBS

Izgradnja demokratskih institucija kao i zaštita i promovisanje ljudskih prava ključni su zadaci OEBS-ove Misije na Kosovu (III stub UN-ove privremene uprave).

Često se misli da ovi zadaci imaju veze isključivo sa politikom i političarima, a zapravo je reč o običnim ljudima koji čine društvo i određuju njegov kvalitet. Drugim rečima, političari i politika, mada veoma važni, ne mogu samostalno stvoriti demokratsko društvo koje je u skladu sa ljudskim pravima, već te vrednosti moraju da prihvate i usvoje obični ljudi. Uz to, da bi se uspešno razvila kultura poštovanja ljudskih prava, neophodno je da svi znaju kako da koriste zakon da bi se njihova prava poštovala.

I umesto da usvajaju ove vrednosti u kasnijem dobu, ljudska prava i demokratija najbolje se mogu razumeti u ranijem životnom dobu. Zapravo bi najbolje bilo da učenje o ljudskim pravima počne još u predškolskom uzrastu i da se nastavi tokom osnovnog, srednjeg i višeg obrazovanja.

U OVOM BROJU:

Kosovski pravni centar edukuje omladinu str. 3

Političko osnaživanje mladih u Kačaniku str. 6

Letnji kamp omladinskih lidera 2005. str. 9

U OEBS-ovoj kancelariji u Gnjilanu str. 11-16

osce
Mission in Kosovo

Obrazovanje o ljudskim pravima uvodi se u šeste razrede osnovnih škola. Prema međunarodnim preporukama, ovakva vrsta obrazovanja trebalo bi da postoji tokom čitavog ciklusa, od osnovnog do visokog obrazovanja.

Obrazovni program kosovskog obrazovnog sistema, koji je razvijen nakon konflikta 1999. godine i nakon uspostavljanja UN-ove privremene uprave, predstavljao je zapravo obnovljeni program preuzet iz bivše Jugoslavije. U svakom slučaju, nastava o ljudskim pravima nije bila u sastavu ovog programa.

U nastojanju da pokrene temu uvođenja

časova o ljudskim pravima u osnovne škole još 2001. godine, OEBS-ova Misija je, zajedno sa Svetom Evrope organizovala kampanju Kalendar ljudskih prava u okviru koje su OEBS-ovi službenici odlazili u škole širom Kosova gde su objašnjavali i organizovali vežbe i diskusije i pomagali deci da na svoj

nastavak na strani 2

Sven Lindholm
portparol Misije OEBS-a na Kosovu

Poštovani čitaoci,

Ovo izdanje Detalja je skoro u potpunosti posvećeno mladima. Ono se bavi brojnim obrazovnim inicijativama i aktivnostima čiji je cilj da se jedno od najvećih kosovskih bogatstava uključi u škole i u društvo. Ipak, ovaj veliki deo populacije predstavlja budućnost.

Zbog čega je OEBS angažovan na svemu ovome? Kako tumačimo svoj mandat u vezi aktivnosti koje su usmerene ka mladima?

Dozvolite mi da počnem sa našim obrazov-

nim inicijativama, koje pomažu onima koji se osećaju napuštenima i koje dopunjuju već postojeće obrazovanje. Prvo, počinje da se neguje kultura ljudskih prava. Nije bitna samo promocija među političarima, policajcima, u građanskom društvu, već ta svest nastaje u školi. U saradnji sa Ministarstvom za obrazovanje, nauku i tehnologiju (MONT), OEBS objašnjava pojam ljudskih prava i pomaže deci da shvate šta ta prava znače za njih. Postoji nada da će do početka takvih kurseva u osnovnoj školi, mladi poznavati i razumeti ljudska prava i sprovesti ih u svakodnevnom životu.

Pored obuke o ljudskim pravima, OEBS takođe radi na obezbeđivanju prava na obrazovanje za određene zajednice koje su zapostavljene. Romska, aškalijiska i egipćanska deca nisu pohađala osnovnu školu. Oni su takođe deo društva i putem dodatne nastave, uz podršku MONT-a, mogu postati isti kao i drugi školarci. Od ovoga nemaju koristi samo romska, aškalijiska i egipćanska deca, već društvo u celini.

Zatim, postoji opšte poznata, ali ne u potpunosti shvaćena, izgradnja potencijala. Van škole, mladi ljudi takođe doprinose društvu na različite načine. Omladinska mreža u Pečkom regionu ima sopstvenu publikaciju putem koje predočavaju svoje probleme opštinskim vlastima. Za omladin-

ske ogranke političkih partija i ostale omladinske organizacije u Kačaniku, OEBS organizuje obuke o lobiranju i zastupanju.

Uz to OEBS još radi na upoznavanju mladih sa demokratskim procesima i na angažovanju mladih u demokratskim institucijama. Misija je pomogla osnivanje Omladinskih skupština u 20 kosovskih opština. Mladi, starosti od 16 do 18 godina, imitiraju rad skupština opština i uče kako da sarađuju, kako da predstavljaju svoje probleme i da ih na efikasan način rešavaju da bi postigli postavljene ciljeve. Sve ove grupe imaju različite probleme, zbog toga što dolaze iz različitih opština, ali izgleda da su mnoge usredsređene na probleme životne okoline. I u budućnosti će OEBS nastaviti da pomaže Omladinskim skupštinama u njihovim naporima da se više angažuju u svojim zajednicama.

Izgleda da je najvažniji aspekt svega ovoga da mladi žele da osnaže svoju poziciju. Oni pokazuju da mogu postati važan činilac u promenama.

Putem svih ovih aktivnosti OEBS pomaže kosovskim mladim umovima da se razviju, da shvate šta znače ljudska prava i kako se ona promovišu, kao i kako da postanu efikasni učesnici u društvu koji doprinose njegovom razvoju. Budućnost je nastupila.

nastavak sa 1. strane

način opišu šta za njih znače ljudska prava. Najkreativnija rešenja uvrštena su na stranice kalendara i bila deo izložbe koja je prikazivana u školama, kulturnim i centrima za zajednice širom Kosova.

Ipak, ovaj rad nije mogao biti održiv, jer se nastava o ljudskim pravima nije mogla preputiti OEBS-ovim službenicima.

Tokom školske 2003/04, pilot projekat Nastava o ljudskim pravima bio je organizovan širom Kosova. U okviru ovog projekta za 70 škola urađeni su udžbenici o ljudskim pravima za učenike, kao i knjige za nastavnike – priručnik i metodika nastave. Sav taj materijal sačinili su OEBS-ovi eksperti uz odobrenje i u saradnji sa MONT-om.

“Nastava koja je trajala godinu dana pokazala se efikasnom. Pilot projektima data je pozitivna ocena i MONT je odlučio da, uz manju doradu materijala, uvrsti nastavu o ljudskim pravima u program građanskog vaspitanja za 6. razred”, kaže Ronald Hugemstra (Ronald Hooghiemstra), šef Odeljka ljudskih prava za izgradnju kapaciteta u OEBS-ovoj Misiji.

Vreme tokom školske 2004/05 iskorišćeno je da se još jednom razmotri sadržaj, proizvodnja i štampanje nastavnog materijala u količini dovoljnoj za naredne dve školske godine (to je oko 90 hiljada udžbenika za đake i 2 hiljade priručnika i metodika nastave za nastavnike).

Od septembra 2005. svi učenici šestog raz-

reda na Kosovu počće da uče o ljudskim pravima i šta ona znače u njihovim i životima njihovih porodica. Da bi se obezbedio kvalitet nastave, MONT i OEBS će u sedam MONT-ovih trening centara organizovati obuku iz metodike nastave i osnova programa o ljudskim pravima za blizu 2000 nastavnika građanskog vaspitanja.

Međutim, još uvek ima problema u ovoj oblasti. Oni proizilaze iz složene političke situacije i postojanja paralelnih sistema. Škole u kojima se nastava održava na srpskom jeziku ne sarađuju sa MONT-om i ne primenjuju njegov nastavni plan (one koriste plan koji se primenjuje u užoj Srbiji).

Iako je nacrt prevoda na srpski jezik čitavog nastavnog materijala o ljudskim pravima urađen, OEBS još uvek nije uspeo da dobije odobrenje i da zaokruži ovaj proces kako bi škole na srpskom jeziku mogle da počnu nastavu. Zato je deci koja pohađaju ove škole uskraćeno slušanje nastave o ljudskim pravima.

Uz to, može se desiti da se u školama na bošnjačkom jeziku odloži nastava o ljudskim pravima dok udžbenici ne budu prevedeni.

Takođe se postavlja još jedno važno pitanje, a to je šta će se desiti sa nastavom o ljudskim pravima kada sve knjige koje je OEBS obezbedio za dve školske godine budu podeljene i ne bude više zaliha.

Rešavanje tih pitanja biće u nadležnosti politike i političara, kada narednih godina budu raspravljali o odobravanju budžeta za obrazovanje mladih na Kosovu.

DETAILS

Newsletter published by
the OSCE Mission in Kosovo

OSCE HQ, Prishtinë / Priština, Kosovo
Tel: +381 38 500 162, Fax: +381 38 500 188
E-mail: press.omik@osce.org
Web site: www.osce.org/kosovo

Direktor izdanja:
Sven Lindholm

Glavni urednik:
Nikola Gaon

Urednici:
Hasan Sopa, Armend Tahirsylaj (Detaje)
Slaviša Mladenović (Detalji)

Dizajn:
Shpend Kada

Saradnici:
Adelina Sokoli, Ardiana Sejdiu, Alan Skurbaty,
Chris Cycmanick, Fatime Lepaja, Halide Sadiku,
Mustafa Skenederi, Mevlyde Salihu, Radka Betcheva,
Rexhep Krasniqi, Joseph Flood, Silvia Eckert, Jade
Duchesneau-Bernier, Ljubiša Simić, Shpetim Mustafa,
Vasilija Stanić, William Henley

osce
Mission in Kosovo

Ograničavanje od odgovornosti:

Izraženi stavovi ili objavljen materijal ne izražavaju neophodno politiku, mišljenje ili poziciju misije OEBS na Kosovu.

Kosovski pravni centar edukuje omladinu

Kosovski pravni centar (KPC), koji funkcioniše uz finansijsku podršku OEBS-ove Misije, predstavlja zapravo istraživački centar koji radi na izgradnji pravnih profesionalnih veština i na promovisanju kulture poštovanja ljudskih prava i vladavine prava u čitavom društvu.

Adelina Sokoli, KLC and Nikola Gaon, OEBS

Mladi ljudi su jedna od njihovih osnovnih ciljnih grupa, a obrazovanje omladine je visoko na listi prioriteta KPC-a. Uviđajući da obrazovanje o ulozi vlasti i zakonodavstva treba da se prilagodi mladima različitog uzrasta, KPC je uobličio programe koji odgovaraju svakoj od tri osnovne grupe: učenicima osnovne škole, učenicima srednje škole i studentima.

Osim što obezbeđuje obrazovanje, KPC takođe nastoji i da motiviše mlade ljude da razmišljaju kritički i da postanu aktivni učesnici u demokratskom društvu. "Želimo da mladi budu upoznati sa "pravilima igre" kada, u nastojanju da utiču da se uvedu promene, komuniciraju sa javnom upravom", kaže Adelina Sokolji (Adelina Sokoli), program menadžer u KPC-u.

Štaviše, u KPC-u veruju da je veoma važno mladim ljudima ugraditi osećaj o tome koliko je vladavine prava značajna. "Samo ukoliko omladina zna i razume svoja osnovna prava, strukturu pravnog sistema i osnovna pravila kosovskog prava, biće u stanju da vrednuje, poštuje i pruža podršku kosovskom političkom sistemu zasnovanom na vladavini zakona", dodaje Sokolji.

Ona smatra da će poznavanje "pravila igre" u demokratskom sistemu, u kombinaciji sa znanjem o zakonodavnim pravima i građanima koji imaju ulogu učesnika, a ne posmatrača, u demokratiji ohrabriti mlade ljude da postanu aktivni članovi kosovskog društva.

Program za pravnu podršku fakultetima obuhvata praktično pravno savetovalište koje studentima pruža priliku da, putem izrade nacrtu pravnih dokumenata kao što su optužnice, presude i žalbe, i putem učešća u simulacijama suđenja, unaprede svoje pravne sposob-

nosti u praksi. Nedavno je KPC organizovao studijsku posetu Francuskoj koja je grupi od 11 studenata pružila priliku da se bolje upozna sa međunarodnim pravom i njegovom primenom, kao i da bolje razumeju ulogu međunarodnih organizacija u evropskom društvu. Sve to doprinosi da se oni bolje pripreme za buduću saradnju sa međunarodnim partnerima.

Da bi studentima prava poboljšao uslove rada, KPC pomaže i da se razvije Fakultetska pravna biblioteka, izdaje publikacije o zakonima koji se primenjuju kao i priručnike o brojnim pravnim postupcima i o tome kako sprovesti istraživanje i uraditi nacrt dokumentacije za istraživanje.

Radeći sa učenicima srednjih škola, a u skladu sa svojim Programom za pravno obrazovanje mladih, KPC je organizovao veliki broj časova obuke o zakonu o ljudskim pravima i demokratskoj praksi. O tim temama, a u saradnji sa NVO-ima, KPC je sačinio i Priručnik o ljudskim pravima,

zakonu i demokratiji koji je korišćen tokom ovih obuka.

Ne zaboravljajući najmlađe KPC je realizovao i projekat saobraćajnog vaspitanja za decu uzrasta od 6 do 14 godina. Ovim projektom deca su upoznata sa saobraćajnim propisima i, što je još važnije, upoznata su sa osnovnim dečjim pravima. Cilj projekta bio je naučiti decu da poštuju propise i da shvate kakve koristi imaju od takvog ponašanja. Kosovska policijska služba bila je partner u ovom projektu.

U nastojanju da pokrenu neke od gorućih tema na Kosovu, KPC je sproveo istraživanje o fenomenu ubistva u post-konfliktnom Kosovu. Namera je bila da se lokalnim i međunarodnim institucijama kao i lokalnoj javnosti obezbedi informacija koja će im omogućiti da se efikasnije bore sa ovom vrstom zločina.

Ni ovde nije nedostajala obrazovna komponenta, jer su studenti prava imali ulogu mladih istraživača.

Kosovski pravni centar organizuje nastavu za decu i mlade različitog uzrasta, ali najviše za studente na fakultetima.

Izgradnja zajedničke platforme omladine na Kosovu

Seminar Omladinskih skupština na Žabljaku u Crnoj Gori

“Ovo je samo početak, za nama dolaze drugi. Ovo što smo mi započeli, oni mogu da grade i nadgrade”.

Mustafa Skenderi, OEBS

Ovo su reči Lindite Aguši (Lindita Agushi) (18) i Ivane Radosavljević (17), učesnica seminara omladinskih skupština iz deset gradova sa Kosova, održanom na Žabljaku u Crnoj Gori, avgusta ove godine. Cilj seminara je bilo uspostavljanje zajedničke platforme za društveno organizovanje mladih na Kosovu. Seminaru je prisustvovalo preko 270 mladih koji su bili podjeljeni u dve grupe. Svaka grupa je radila po 3 dana, prva od 19. do 22, a druga od 23. do 26. augusta.

Iskustva iz sveta

Na temeljima iskustava i inicijativa mladih iz sveta, Misija OEBS-a na Kosovu je 2003. godine započela projekat “Omladinskih skupština” na opštinskom nivou. Cilj projekta je da se tinejdžeri, uzrasta 16 do 18 godina, koji sa punoletstvom postaju punopravni članovi društva, upozaju sa procesima u demokratskom društvu.

To podrazumeva da nauče kako da se uključe u rad vladinih institucija i nevladinih organizacija na opštinskom i centralnom nivou, te kako da na efikasan način predstavljaju svoje probleme i rade na njihovom rešavanju.

Pre dve godine, uz pomoć direktora srednjih škola, odabrani su prvi članovi ovih skupština koji su nakon toga predlagali nove članove, svoje naslednike.

Omladinske skupštine u svemu oponašaju rad opštinskih skupština. Članovi skupštine mladih glasanjem biraju predsednika, šefa Izvršnog odbora i potpredsednika skupštine. Njihov statut je sličan onom opštinske skupštine. Jedina razlika je da su članovi omladinske skupštine srednjoškolci, ne stariji od osamnaest godina. Kroz simulacije rada skupština oni uče na koji način mogu saradivati sa opštinskim telima i ostvarivati svoje ciljeve.

U Dragašu je, na primjer, to bilo podržavanje razvoja turizma na Gori. Uz finansijsku podršku opštine, Skupština mladih je obeležila sva znamenita mesta i postavila znakove kako bi brojni posetioци mogli da se snađu.

Na Žabljaku

Ispred restorana “Javoravača” na Žabljaku bio je postavljen ogroman šator, ipak premali da bi primio sve učesnike druge grupe seminara, njih preko 140. Nekoliko grupa mladih posedalih u krug na livadi oglašavalo se kroz žagor, graju, a ponekad i viku, sve to u žaru diskusije, u želji da se nadjačaju i pokažu šta znaju. Neko sa strane bi rekao: “Veliki, a igraju se dečijih igara. Neozbiljno!” Možda i liči na to, ali kako kaže Biserka Ivanović, koordinator projekta iz OEBS-a: “Te igre u stvari relaksiraju ovu decu. One zapravo tome i služe, da se učesnici seminara opuste i kroz igru premoste početne barijere”.

Ovog augusta su se po prvi put susreli članovi svih deset skupština mladih iz deset gradova Kosova: Prizrena, Dragaša, Suve Reke, Orahovca, Lipljana, Gnjilana, Kamenice, Vučitrna, Laposavića i Podujeva. Kroz interaktivne igre oni su se upoznali, zblížili i počeli otvoreno da pričaju o svojim problemima.

“Ovo je u stvari prilika da se sretnu članovi svih skupština mladih, da razmene ideje, ostvare kontakte, oseate atmosferu timskog rada i izgrade poseban duh skupština mladih”, rekao je Metju Mins (Matthew Minns), menadžer OEBS-ovog projekta skupština mladih.

Grupa predavača iz nevladinih organizacija iz Gnjilana i Orahovca, sa velikim iskustvom na ovakvim i sličnim seminarima, bila je angažovana u radu sa mladima na Žabljaku.

Nedžad Ismailji (Nexhat Ismaili), jedan od voditelja seminara iz nevladine organizacije “Akcija za mir i protiv nasilja” iz Gnjilana, kaže da mu rad sa mladima pričinjava veliko zadovoljstvo. “Cilj nam je da se grupe povežu međusobno kroz opuštenu diskusiju i da svoju energiju sačuvaju za nastavak seminara, kada će diskutovati i preuzeti inicijativu u rešavanju problema koje su

Omladinske skupštine iz različitih opština širom Kosova sastale su se prošlog avgusta da bi izgradile zajedničku platformu budućih aktivnosti na centralnom nivou.

identifikovali u prvom delu, kroz takozvane igre”.

Iako joj je ovo već peti seminar koji pohađa, Ljindita kaže da se na ovom seminaru prvi put sreće sa ostalim članovima skupština. U odnosu na prethodne seminare, ovaj na Žabljaku po karakteru je zabavniji i prilagodljiviji. “Igra nije samo igra, sada sam to saznala. Postoji neka pouka iz današnjih igara i postigla je svoj cilj. Uvela nas je u nastavak današnjeg seminara, kada smo počeli da navodimo probleme koji nas zabrinjavaju, da nalazimo potencijalna rešenja kao i kome da se obratimo”.

Branislav Nešović (19) iz Leposavića, koji je predsednik skupštine u ostavci, kaže da je ovo njemu lično prilika da se upozna sa ostalim članovima skupština mladih sa Kosova. “Mi iz Leposavića nismo imali prilike da se sastanemo sa članovima skupština iz drugih zajednica. Čuli smo jedni o drugima, ali sada smo zajedno tu i možemo da razgovaramo i razmenimo mišljenja, bez predrasuda i prepreka”.

Angažovanje u skupštinama ovim mladim ljudima, budućim možda političarima, profesorima, članovima nevladinih organizacija, unekoliko je promenilo svakodnevni život.

“Osećam se zrelije, stariji me slušaju pažljivo, stekla sam samopouzdanje”, kaže osamnaestogodišnja Vlora Cakoli (Vlora Cakolli). Sa svojih 16 godina Vlora je postala predsednik Skupštine mladih u Kamenici. Kroz rad i razne OEBS-ove seminare naučila je kako da vodi ljude različitih naravi, kako da ih ujedini oko zajedničke ideje, kako da ih organizuje i kako da uvek bude odgovorna i neposredna. “To je jedno veliko iskustvo za mene. Bez obzira kojim putem krenula ovo će me iskustvo pratiti”.

U nastavku rada

Posle dve godine rada, opštinske strukture su veoma ozbiljno prihvatile postojanje ovih skupština. Omladinska skupština Podujeva je, na primer, organizovala javnu debatu na temu sprovođenja standarda u svojoj opštini. Mladi Podujeva su sa te debate izašli sa idejom da snime dokumentarni film o tome šta i kako opštinske vlasti rade na tom polju.

Nakon seminara, omladinske skupštine će otići još jedan korak dalje. Predviđeno je da se od postojećih omladinskih skupština formira jedna centralna, po ugledu na parlamentarnu skupštinu Kosova. Seminar na Žabljaku i problemi koji budu identifikovani kao prioritetni za rešavanje, poslužiće kao osnova obraćanju Skupštini Kosova. Mladi će pokušati da skrenu pažnju na sebe i svoje postojanje i na centralnom nivou. Ujedno, to će im biti prilika da se upoznaju sa radom Skupštine Kosova, kao i sa funkcionisanjem ministarstava.

Glasnik

OEBS-ova kancelarija u Peći počela je da izdaje časopis Glasnik u avgustu 2001. godine. Četiri godine kasnije časopis, čiji su sadržaj i dizajn poboljšani, dolazi do svojih čitalaca redovno.

Mevlyde Salihu, OEBS

Časopis Glasnik predstavlja most između lokalnih institucija i stanovništva pečkog regiona. Mladi koji tu žive putem ovog časopisa govore o onome što ih zabrinjava i o temama koje su za njih važne, dok lokalne vlasti mogu da vide šta je to što za stanovništvo predstavlja prioritet.

Glasnik je bio prvi multietnički projekat u ovom regionu i jedna od prvih publikacija na Kosovu koja se izdaje na albanskom i bosanskom/srpskom jeziku. Časopis pokriva opštine Peć, Dečani, Istok, Đakovica i Klina, a izlazi svake tri nedelje.

Glavne teme kojima se časopis bavi su one koje se tiču građana ovih opština, a osnovni je cilj obavestiti institucije i zvaničnike lokalnih vlasti o problemima koji brinu stanovništvo.

Projekat je pokrenula OEBS-ova Kancelarija u Peći, ali je od samog početka partner u realizaciji projekta bila lokalna nevladina organizacija Oko vizije (Syri i vizionit). “Poslednjih pet brojeva u potpunosti je uradila ova nevladina organizacija, dok OEBS nastavlja finansijski da podržava projekat”, kaže Aljbert Prenkaj (Albert Prenkaj), službenik za demokratizaciju u kancelariji OEBS-a u Peći.

Teme o kojima se govori u časopisu vezane su za svakodnevni život stanovništva ovog kraja. “Novinari, kosovski Albanci, kosovski Bošnjaci i kosovski Srbi, na osnovu razgovora sa građanima o tome šta oni smatraju svojim prioritetima, dolaze do ideja za članke i onda o tome pišu”, kaže Veton Mujaj, izvršni direktor organizacije Oko vizije.

“I uvek se potrudimo da svako izdanje Glasnika dođe u ruke zvaničnika opštinskih vlasti, tako da oni mogu vide koja su to pitanja koja građani smatraju prioritetnim i da ih reše”, kaže Mujaj.

Časopis daje dovoljno prostora svakoj od pet opština koje pokriva, a ima i stranu za teme koje se tiču neke od etničkih zajednica. Uz to, u časopisu je jedna strana posvećena isključivo objavljivanju mišljenja običnih ljudi.

“Jednu stranu smo rezervisali da tu objavljujemo mišljenja građana”, kaže Mujaj. “Ovo je dobro i za nas, jer tako dobijamo sliku o našim čitaocima. Ako redovno dobijamo priloge od građana, to znači da oni čitaju Glasnik.”

Glasnik se distribuira besplatno. Dobijaju ga sve institucije u ovih pet gradova, a deli se i na kioscima uz druge novine i magazine. Takođe odlazi i u kafiće kako bi tamo mogla da ga čita mlada generacija.

Članci objavljeni u Glasniku pokrenuli su rešavanje mnogih problema. Mujaj kaže da je jedan od rezultata članaka objavljenih u časopisu bio taj što su stavljeni novi saobraćajni znakovi, odnosno zamenjeni stari.

“Bilo je slučajeva kada su bili postavljeni pogrešni saobraćajni znakovi koji su zbuđivali ljude. Građani su se žalili, mi smo počeli da objavljujemo članke u Glasniku i lokalne vlasti su uradile ono što se od njih i očekivalo – promenile su znakove, odnosno postavile nove tamo gde je to bilo potrebno”, kaže Mujaj.

“Stanovnici jednog naselja u Peći imali su problem sa kanalom za vodu koji je prolazio kroz njihovu ulicu. Nakon brojnih članaka objavljenih u Glasniku, opština je odlučila da preduzme nešto po tom pitanju”, pominje Mujaj još jedan primer uticaja koji je Glasnik izvršio na lokalne vlasti.

Časopis je doživeo promene od kako je počeo da izlazi. Promenjeni su sadržaj i dizajn, i to na bolje – časopis je dobio profesionalniji izgled. Takođe, sada za list pišu profesionalni novinari, a ima i dopisnike iz Kline, Đakovice, Istoka i Dečana koji pokrivaju ceo region.

I mada opštinska tela nemaju pozitivno mišljenje o Glasniku zato što se u njemu često kritikuje rad opštinskih vlasti, članovi Oka vizije nadaju se da će opštinari uskoro ipak uvideti da Glasnik zapravo pokušava da građanima približi lokalne vlasti i da je njihov jedini cilj da poboljša uslove života svima.

U nastojanju da obezbedi samoodrživost projekta, organizacija Oko vizije je nedavno počela da u časopisu objavljuje i reklame. “Obezbedili smo malo prostora za marketing”, kaže Mujaj, “pošto pokušavamo da nađemo način da postanemo samoodrživi”. Dok to ne postignu, Glasnik nastavlja da izlazi uz finansijsku podršku OEBS-a.

Novinari koji rade za časopis Glasnik pišu o problemima i događajima u svojim zajednicama. Oni doprinose zblizavanju lokalnih predstavnika vlasti i lokalnog stanovništva.

Obrazovanje za sve: reintegracija manjina u obrazovni sistem

Kao što svaki roditelj već zna, kvalitet detetovog obrazovanja u velikoj meri utiče na njegove mogućnosti za zaposlenje i srećan život u periodu zrelosti. Obrazovanje takođe igra ključnu ulogu u promociji integracije u zajednicu i u izgradnji čvrste društvene osnove na kojoj se može razvijati dinamična i napredna ekonomija. Jačina i obuhvatnost školskog sistema je, stoga, važan indikator budućeg zdravlja i stabilnosti društva.

Vilijem Henli, OEBS

Deci iz zajednica kosovskih Roma, Aškalijske i Egipćana često je uskraćen pristup osnovnoškolskom obrazovanju. Dodatna nastava pomaže im da nadoknade propušteno.

Međutim, veoma često deca iz manjinskih zajednica na Kosovu ne pohađaju školu. To je posebno slučaj sa Romima, Aškalijskim i Egipćanima. Ovo ima negativan uticaj na društvo u celini i onemogućava generacije sposobnih pojedinaca da daju pozitivan doprinos životu na Kosovu.

Razlozi za nepohađanje su brojni, uključujući rano zaposlenje, izolaciju, lošu bezbednost, predrasude i nedostatak svesti među centralnim i lokalnim vlastima. Čak i kada su deca sposobna i voljna da pohađaju školu, upis je često otežan zbog toga što imaju malo osnovnog obrazovanja ili ga nemaju uopšte. Mnogi ne znaju ni da čitaju i pišu.

Nadoknađivanje izgubljenog vremena

Zbog svih ovih problema, Misija OEBS-a na Kosovu je tokom protekle godine pružila savete, novac i logističku podršku za izvođenje projekta dopunske nastave. Cilj ovog projekta je poboljšanje pristupa obrazovanju za romske, aškalijske i egipćanske učenike srednjih i osnovnih škola. Nastava je počela septembra 2004 i trajala devet meseci, u skladu sa nastavnim planom koji je predviđela Vlada, a obuhvatala je časove matematike, nauke, geografije, književnosti i jezika.

Koordinatori projekta su tokom čitave godine bili suočeni sa velikim izazovom, jer su u mnogim slučajevima deca propustila čak i do sedam godina obrazovanja. Uprkos ovome, njihov entuzijazam nije izgubljen.

Jedna od odlučnih lokalnih koordinadora je Indira Eljšani (Indira Elshani), odgovorna za organizovanje nastave u Prizrenu. "Mi moramo eliminisati nepismenost i dati toj deci priliku za bolju budućnost," kaže ona.

OEBS podržava ovaj projekat, koji je pokrenulo ministarstvo za Obrazovanje, nauku i tehnologiju, uključujući pokrivanje troškova lokalnih koordinadora i nastavnog materijala u osam opština: Lipljan, Peć, Prizren, Suva Reka, Istok, Štimlje, Đakovica i Priština.

Tokom protekle školske godine ukupno 500 romske, aškalijske i egipćanske dece, uzrasta od šest do petnaest godina, pohađalo je nastavu.

Časovi po meri

Nastavnici teže da znanja učenika dovedu na nivo koji je potreban za pohađanje zvaničnih škola. Za mnoge učenike to je bio prvi susret sa školom, dok su ostali propustili toliko časova da svoje školovanje moraju ponoviti.

Prema rečima Dževata Neziraja (Xhevat Ne-

ziraj), lokalnog koordinadora za Peć, ovakvo obrazovanje zaista pomaže integraciju dece čak i u slučajevima kada su na duže vreme propustili redovno školovanje. On je organizovao dodatnu nastavu u prostorijama osnovne škole "Vaso Paš Škodrani".

Zura (Zyra) je učenik šestog razreda u ovoj školi. "Na poslednjem času, učili smo o biologiji i ćelijama," kaže ona. "Veoma mi se dopada ova vrsta učenja. To znači da ćemo moći da nadoknadimo razrede koje ranije nismo mogli da završimo."

Velike mogućnosti

Prema rečima Saskije Marš (Saskia Marsh), kontakt osobe za ovaj projekat, časovi zaista imaju uticaja, iako priznaje da i dalje postoje mogućnosti za napredak. Ovim obrazovanjem Romi, Aškalijske i Egipćani biće u boljem položaju da štite svoje potrebe, kaže ona.

"Kroz interakciju sa ostalom decom iz različitih etničkih grupa i različitog porekla, ova deca su bolje prihvaćena. Ovo se u početku dešava kroz dodatne aktivnosti, koje su organizovane u okviru dopunske nastave, a zatim i kroz učešće u zvaničnim školama."

Pored integracije, dugoročni cilj je da, poboljšanjem mogućnosti za zaposlenje, stečena osnovna znanja budu proširena u okviru lokalnih ekonomija. Od ovoga imaju koristi čitave zajednice, bez obzira koja je njihova pojedinačna etnička pripadnost.

Međutim, koordinatori projekta priznaju da devet meseci nije dovoljno da zadovolji potrebe sve dece. "Da bi se cilj postigao u potpunosti, jasno je da je učenicima potrebna još jedna ili dve godine kako bi završili osnovno obrazovanje," kaže Marš.

"Želeli bi da budemo kao svi ostali školanci"

Uz entuzijazam nastavnika, učenika i roditelja u vezi ovog projekta, postoji nada da će podrška koju je tokom ove godine pružio OEBS biti dovoljna da opravda nastavak i proširenje – sve dok postoji želja lokalnih partnera, posebno ministarstva.

"Volela bih da pohađam i sledeću godinu," kaže Zura. "Ne samo ja, već svi mi. Mi ne želimo da zaostajemo. Želeli bismo da budemo kao svi ostali školanci."

Političko osnaživanje mladih u Kačaniku

Nakon dvomesečne serije interaktivnih predavanja u organizaciji OEBS-ove kancelarije u Štrpcu, kojima je prisustvovalo tridesetak mladih iz Kačanika, u hotelu Evropa organizovana je svečana dodela diploma učesnicima seminara. Predavanjima su bile obuhvaćene teme o angažovanju mladih u demokratskim institucijama, zastupanju interesa, pravima mladih, lobiranju itd.

Mustafa Skenderi, OEBS

I nakon šest godina od završetka konflikta, nijedna nevladina organizacija iz Kačanika, politički forum mladih neke stranke, niti neka neformalna organizacija mladih, nije uspjela da se afirmiše i uključi u javni i politički život opštine i samim tim da se obrati opštini sa svojim problemima ili problemima svojih sugrađana. Lobiranje je samo misaona imenica.

Projekat "Političko osnaživanje mladih u Kačaniku" OEBS-ove kancelarije u Štrpcu namenjen je poboljšanju komunikacije u građanskom društvu, u ovom slučaju mladih sa opštinskim organima, tj. namenjen edukaciji i aktivnom uključivanju mladih u javni život i demokratske procese u opštini.

Partner na ovom projektu, nevladina organizacija "Omladinska inicijativa" iz Kačanika, relativno skoro formirana, uspešno je odradila svoj deo posla predviđen nacrtom projekta, kaže Mohamed Sagdati, koordinator u OEBS-ovoj kancelariji u Štrpcu. Oni su uspjeli da identifikuju i uključe potencijalne učesnike, mlade predstavnike političkih partija, studente i učenike koji su, ili bili organizovani u okviru svojih fakulteta i škola, ili

služili kao dekor svojim strankama.

"U početku smo imali problema, ali to je ono sa čime se mi susrećemo i u drugim projektima. Ljudi u početku nemaju baš poverenja u različite aktivnosti projekata, ali već na drugom ili trećem treningu i nakon promovisanja putem medija u Kačaniku i postera koji su bili postavljeni u gradu, zbog velikog interesovanja mladih čak smo imali problem da obezbedimo dovoljno velike prostorije za normalan rad".

Na ovom projektu su angažovani domaći predavači - profesori i istaknuti eksperti iz oblasti građanskog društva, kao i sami zaposleni u opštinskim organima. Time se postigla spontana diskusija učesnika i predavača. Održano je ukupno pet predavanja, na kojima su se mladi upoznali sa pojmom građanskog društva, ulogom mladih u građanskom društvu, javnom zastupanju i ostvarivanju interesa, ulogom medija, pitanjem jednakosti polova u društvu itd.

Primajući diplomu Armend Bruti (Armend Brruti), član NVO-a "Probudi se" iz Kačanika, kaže da sa treninga nosi veoma pozitivne utiske. "Trening je jako uticao

na mene, naučio sam mnoge stvari do sada manje poznate stvari, kao kako da lobiramo, kako da zastupamo naše interese, kako rade opštine, koja prava imamo mi mladi i još mnoge druge zanimljive teme".

Dituri Neziri je sličnog mišljenja, mada bi ona sama bila zadovoljnija da vidi praktični uspeh ovih treninga. "Mi želimo da budemo aktivni učesnici građanskog društva. Ovaj trening nam je podstrek da nastavimo da se razvijamo u svim aspektima društvenog i političkog života naše opštine. Ako budemo uspjeli da sprovedemo polovinu ovoga što smo naučili na ovim treninzima, smatraću to velikim uspehom".

Radi boljeg upoznavanja sa radom opštinskih organa, mladi su imali priliku da se i praktično upoznaju sa njihovim radom, naime, formirane su delegacije koje su prisustvovalle sednicama Skupštine opštine, sastancima Upravnog odbora i komiteta. Ocenjujući kako će se aktivnost mladih odraziti na rad organa u opštini, direktor Odeljenja za sport i kulturu u opštini Kačanik Ibus Viši (Ibush Vishi) kaže: "Verujem i siguran sam da će ovo imati pozitivan uticaj. Ovo je neka vrsta provokacije koja će mlade zainteresovati za javni život opštinskih institucija. Sa druge strane, kako se oni budu razvijali, tako će nadgledati i naš rad i ispravljati nas, jer normalno je da i mi činimo greške u radu".

Da ovaj projekt ne bi ostao samo još jedno slovo na papiru, OEBS-ova kancelarija u Štrpcu će nastaviti da pomaže rad omladinskih nevladinih organizacija. Na inicijativu Odeljenja za demokratizaciju kancelarije OEBS-a u Štrpcu, tokom treninga je formirana nevladina organizacija "Forum", koja je sastavljena od predstavnika svih nevladinih organizacija i drugih omladinskih udruženja iz Kačanika, i koja će ubuduće nastojati da objedini i kanališe rad na zajedničkoj platformi.

"O održivosti je zaista teško govoriti jer je u građanskom sektoru očigledna nestašica sredstava, donatori nisu prisutni u Kačaniku. Zato mladi neku svoju budućnost moraju potražiti u regionalizaciji. Uspostavljanje kontakata sa regionalnim nevladinim organizacijama bi trebalo da bude njihov sledeći korak. U eri mas-medija to ne bi smelo da predstavlja veliki problem", rekao je na kraju Mohamed Sagdati.

OEBS-ova Misija na Kosovu radi sa mladima na lokalnom i centralnom nivou kako bi pomogla njihovo političko osnaživanje. Jedan od prioriteta OEBS-a je uključivanje mladih u lokalne institucije i u procese donošenja odluka.

Letnji kamp omladinskih lidera 2005.

"Kao mlada osoba na Kosovu morate nositi nade i želje svih onih koji su patili u prošlosti. U pravom smislu reči, ključevi budućnosti Kosova su u vašim rukama. Uskoro ćete imati odgovornost da oblikujete budućnost Kosova," rekao je Stiv Benet, direktor OEBS-ovog Odseka za obuku i razvoj policije na otvaranju Omladinskog kampa u policijskoj školi u junu ove godine.

Hasan Sopa, OEBS

Imajući na umu činjenicu da omladina na Kosovu predstavlja značajan procenat populacije – 60 odsto stanovništva je starosti ispod 30 godina, naponi OEBS-a na polju omladine predstavljaju najveći izazov rada Misije. Ovaj izazov postaje još veći ako se zna da je omladina ta koja će graditi moderno građansko društvo na Kosovu.

Objedinjavanjem obuke i razvoja policije sa aktivnostima na razvoju omladine, OEBS-ova Škola Kosovske policijske službe (ŠKPS) angažuje se u kratkoročnim i dugoročnim aktivnostima za povećanje sposobnosti policije da odgovori na probleme omladine, kao i da radi na utemeljenju osećaja za odgovornost i poštovanje vladavine zakona među omladinom.

Tokom 2004, Misija OEBS-a je, u saradnji i uz podršku Sekretarijata SAD za pravosuđe, počela da organizuje kampove u ŠKPS. Zahvaljujući pozitivnim ocenama dva kampa koja su održana tokom protekle godine, organizovan je i Omladinski kamp za buduće lidere 2005. Tom prilikom u organizaciju kampa bili su uključeni Jedinica KPS za odnose sa zajednicom i policajci Civilne policije UNMIK-a. Multietnički karakter kampa pomaže razvoj međuetničkih odnosa širom Kosova.

Omladinski kampovi, uključujući i poslednji održan krajem juna i početkom jula, omogućio je svojim učesnicima da načine značajne pomake u zajednicama. Oni su stekli iskustva o građanskim odgovornostima, rukovođenju konfliktnim situacijama, nenasilnom rešavanju problema, koja su pri-

menili u svojim sredinama.

Prema rečima Nerimane Grguri (Nerimane Gerguri) iz tima za koordinaciju kampa, kamp održan juna 2005. bio je jedan od najvećih, sa skoro 250 učesnika. Za razliku od prethodna dva koja su trajala po tri dana, ovaj je trajao pet dana, od 29. juna do 3. jula. "Tokom ovih pet dana mladi predstavnici različitih zajednica imali su priliku da zajedno uče, razmene iskustva, uspostave kontakte i rade na razvoju kvaliteta i veština budućih lidera, kao i stvaranju partnerstva sa policijom," kaže ona.

Aktivnosti ovog omladinskog kampa predviđene su tako da ojačaju interakciju među učesnicima. "Predviđeno je da im se pruži prilika da razviju liderske veštine i građansku odgovornost u kombinaciji sa zabavom i interaktivnim učenjem," rekla je Julijana Hertvek (Juliane Hertweck), koordinator kampa. "Da samo napomenem, bilo je sportskih aktivnosti, netakmičarskih sportskih aktivnosti, umetničkih radionica gde su mladi osmislili transparent na temu "Budućnost Kosova". Tu je bilo i mnogo drugih interaktivnih događaja koji su stvorili veoma prijateljsku atmosferu".

Pre svega bitna je činjenica da se ovaj kamp dopao mladim učesnicima. Sevgi Sungari (Sevgi Sunguri), učenik gimnazije Ekrem Čabej (Eqrem Çabej) u Vučitrnu, uživao je u svakom trenutku. "Kamp mi se zaista dopao. Upoznao sam mnogo novih prijatelja iz različitih delova Kosova kao što su Prizren, Mitrovica, Uroševac i ostali kosovski gradovi," kaže on. Isto onoliko koliko smo

naučili od kampa, naučili smo i jedni od drugih kroz diskusije o različitim školskim temama i razmenom informacija o sebi i mestima iz kojih dolazimo."

Zajedničke aktivnosti sa policajcima KPS-a su, izgleda, ostavile nezaboravne utiske na buduće mlade lidere. "Biti među policajcima KPS-a znači biti na veoma bezbednom mestu, gde se ne plašite nikoga i ničega," kaže još jedan od učesnika Arber Rustemi (Arbër Rrustemi) iz Mitrovice. "Sa policajcima smo slobodno razgovarali o različitim temama: sportu, muzici, njihovom poslu, dobrim i lošim stranama policijskog zadatka."

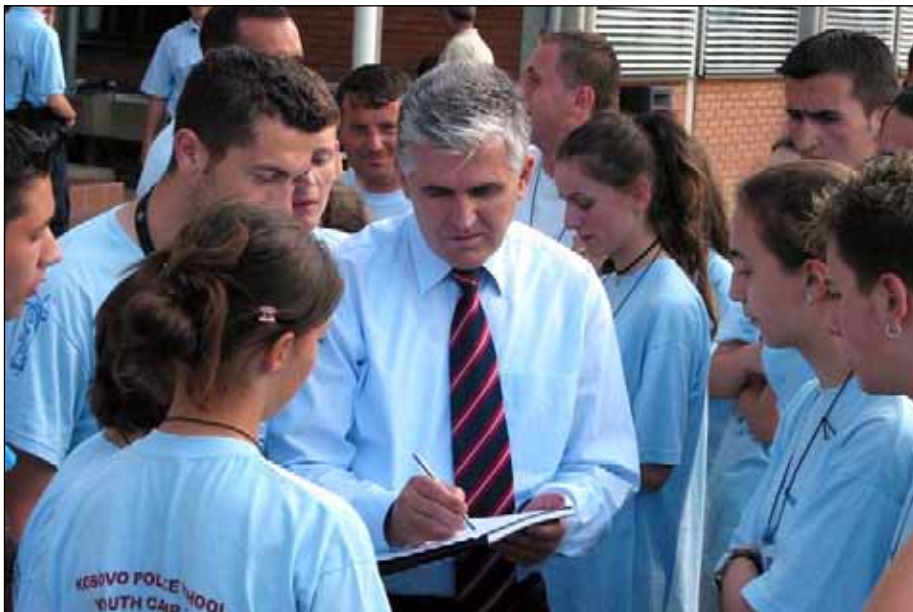
"Ovaj kamp je dobra prilika za sve nas, bez obzira na etničku pripadnost i iz kog dela Kosova dolazimo. Izrazili smo svoje ideje o tome kako rešiti različite probleme sa kojima će se suočavati budući lideri," kaže Sevgi. "Ovo takođe pokazuje da možemo saradivati sa svojim drugarima iz različitih zajednica kao što su Srbi, Romi i Turci koji žive na Kosovu. Ovo je dobar indikator koji je pokazao da ne bi smele postojati podele između ljudi različitih etničkih i religijskih pripadnosti," dodao je on.

Učesnici kampa razmeniće svoja iskustva sa pripadnicima svojih lokalnih zajednica i to kamp čini još više jedinstvenim. "Sve što sam ovde naučio podeliću sa svojim prijateljima u gradu iz koga dolazim. Mislim da su to veoma korisne stvari koje će nam pomoći da u budućnosti nastavimo svoj život," naglašava Arber.

Omladinski kampovi šalju iste ove poruke visokim zvaničnicima. Bivši premijer Kosova Bajram Redžepi, kao i međunarodni zvaničnici kao što su šefovi Misije OEBS-a Fijeski i Vnent, posetili su ove kampove.

"Svi mi bi trebalo da budemo građani Kosova, zbog toga što bi Kosovo bilo monotono mesto ukoliko bi bilo monoetničko," rekao je Bajram Redžepi, bivši premijer Kosova prilikom posete velikom Omladinskom kampu budućih lidera koji je održan juna 2004, i kojem je prisustvovalo 120 učesnika.

"Tokom ovogodišnjeg omladinskog kampa imaćete priliku da razmislite čemu se nadate u budućem Kosovu. Da li će to biti mesto koje je izvuklo pouke iz grešaka iz prošlosti? Da li će to biti mesto na kome svi građani, bez obzira na poreklo i veru, mogu živeti u miru i prosperitetu? Da li će to biti mesto koje će druge nacije poštovati kao tolerantno, slobodno i demokratsko društvo? Odgovore na ova pitanja morate dati vi." Ovo su neka od pitanja iz pozdravnog govora Stiva Beneta koja su podstakla mlade učesnike na razmišljanje. Možemo se nadati da će oni postati budući kosovski lideri.

U Omladinskom kampu za buduće lidere koji je organizovan u Školi Kosovske policijske službe, mladi su se susreli sa vodećim političkim ličnostima i ostvarili direktnu komunikaciju sa njima.

Ulica Sezam obrazuje nove generacije na Kosovu

Jedna od najuspešnijih TV serija za decu na svetu, Ulica Sezam, od decembra 2004. počela je da se emituje i na Kosovu, zahvaljujući OEBS-ovoj Misiji na Kosovu i UNICEF-u. Seriju emituje Radio televizija Kosova koja pokriva veći deo kosovske teritorije.

Mevlyde Salihu, OEBS

Ulica Sezam kombinuje zabavu i obrazovanje i uči toleranciji i međusobnom poštovanju. Naročito odabrane za emitovanje na Kosovu, pedeset dve epizode su prevedene na albanski i srpski jezik i sinhronizovane. Njima su dodati i kratki filmovi, ukupno ih je 26, koji su proizvedeni u lokalnoj sredini na Kosovu.

Radio televizija Kosova (RTK) emituje ovu seriju i na albanskom i na srpskom jeziku, kao Kruga Sesam i Ulica Sezam. Ali, da bi dospeli do što šireg kruga gledalaca, pa i do onih koje ne pokriva signal RTK, verziju na srpskom jeziku emituju takođe i DTV, TV Most i TV Herc.

Osnovna ideja pokretanja projekta bila je da se uvede obrazovno sredstvo koje, kao svoj osnovni medij koristi televiziju, a u isto vreme, s obzirom na to da su ciljana publika deca predškolskog uzrasta, može biti i deo obrazovnog programa u predškolskom i ranom osnovnoškolskom obrazovanju.

“Osnovni ciljevi serijala koji je naročito odabran za emitovanje na Kosovu, podeljeni su u pet celina”, kaže Lucia Elmi (Lucia Elmi), koordinator programa iz UNICEF-ove kancelarije za Kosovo.

Prema njenim rečima, prva celina odnosi se na razlike među ljudima. Ona obuhvata teme kao što su razumevanje etničkih i kulturoloških različitosti, poštovanje različitih religija, jednakosti polova, kao i poštovanje različitih jezika i osoba sa posebnim potrebama.

Druga celina bavi se ljudskim osećanjima – srećom, tugom, žalosti, izražavanjem tih osećanja, kao i mogućnostima samokontrole i samopoštovanja.

Treća programska celina fokusira se na društvene odnose, prijateljstvo, empatiju, donošenje odluka, razumevanje ljudskih prava, saradnju i rešavanje konflikta.

“Ta treća celina naročito je posvećena razvoju veština neophodnih deci uzrasta 3 do 6 godina, koja u tom periodu razvijaju društvene odnose”, dodaje Elmi.

Preostale dve obrazovne celine tiču se društvenih grupa i institucija, doma, porodice, susedstva, okoline sredine, a takođe se bavi zdravljem, ishranom, posetama lekaru, prevencijom bolesti i zdravim načinom života.

“To su zapravo edukativne poruke koje, putem serije Ulica Sezam, želimo da pošaljemo deci”, kaže Elmi.

Uz to, filmovi snimljeni u lokalnoj sredini obrađuju teme karakteristične za Kosovo od kojih je jedna, na primer, upotreba različitih jezika, albanskog i srpskog. Ovakvi delovi svake epizode upoznaju mlade gledaoce sa jezikom druge etničke grupe.

Iako seriju emituju četiri televizije, još uvek ima nekoliko planinskih oblasti do kojih ne dopire nikakav televizijski signal.

Da bi premostila ovaj nedostatak i poslala poruke tolerancije i poštovanja, kao i da bi obezbedila jednake mogućnosti obrazovanja za sve, OEBS-ova Misija našla je način da približi Ulicu Sezam i onoj deci koja inače ne bi imala prilike da je vidi.

Kosovsko selo Čabra u opštini Zubin Potok na samom severu Kosova, naseljeno Albancima, kao i region Dragaša na samom jugu nisu pokriveni signalom nijedne od četiri televizije koje emituju seriju.

Zato OEBS-ova kancelarija u Mitrovici obezbeđuje tehničku podršku time što odnosi video kasete, video plejer i projektor u lokalnu školu u Čabri, gde se Ulica Sezam prikazuje predškolskoj deci i učenicima nižih razreda osnovne škole.

A u Dragašu je, početkom ove godine Centar za zajednice koji je osnovao OEBS, započeo realizaciju projekta Mobilni bioskop, u okviru kojeg i u najzabačenijim selima prikazuje seriju Ulica Sezam.

“Deca su izuzetno dobro prihvatila ovu inicijativu zato što je to jedini način da vide ovakvu vrstu programa za decu”, kaže Elvir Ilijazi (Elvir Ilijazi), koordinator projekta u Centru za zajednice u Dragašu.

I dok se na četiri televizije, kao i na krajnjem severu i jugu Kosova putem OEBS-ovih specijalnih projekata nastavlja prikazivanje serije, deca na Kosovu odrastaju smejući se i učeći uz Ulicu Sezam.

Ulica Sezam uskoro obeležava godišnjicu prikazivanja na Kosovu

Izgradnja vizije poverenja

Retko se sastaju i druže, iako žive u gradovima i selima koji su u blizini. To su Albanci, Hrvati, Goranci i Romi, i upravo zbog tih malih ali jedinstvenih različitosti, mnogi od ovih mladih ljudi nikada ne upoznaju jedni druge.

Chris Cycmanick, OEBS

U nastojanju da ih približi i spoji, OEBS-ova kancelarija u Lipljanu odlučila je da u saradnji sa Omladinskom vizijom, nevladinom organizacijom iz obližnjeg Janjeva, sponzorise program kojim bi se ohrabrila interakcija.

Ovakve vrste aktivnosti su OEBS-u izuzetno važne zato što se u njima ogleda posvećenost Misije na Kosovu da radi na ponovnom uspostavljanju i unapređenju odnosa između različitih zajednica koje ovde žive. Često je veoma važno da se u ovakve procese uključe mladi ljudi.

Ideja je bila prilično jednostavna – stvoriti jednu opuštenu i neformalnu sredinu u kojoj bi se promovisali dijalog i poverenje.

Za OEBS-ovog partnera u realizaciji ovog projekta odabrana je Omladinska vizija, koja je osnovana 2001. godine, zato što je njihov rad upravo bio usmeren na aktivnosti za mlade, pripadnike svih etničkih zajednica. Među tim aktivnostima bile su radionice za predškolsku decu, obuka za rad na kompjuteru, časovi stranih jezika i ekskurzije za tinejdžere.

Šestomesečni program koji se završio u aprilu 2005. okupio je odabranu decu uzrasta 13 do 15 godina, da pohađaju časove umetnosti koji su se odražavali u školama u Janjevu, Lipljanu i Oklapu. Grupe od po petnaestak članova su se sastajale tri puta nedeljno. Okupljanja, koja su organizovana popodne ili vikendom, trajala su po dva sata.

Ramiz Gaši (Ramiz Gashi), predsednik Omladinske vizije i direktor ovog projekta, ne može biti zadovoljniji rezultatima koje je ova inicijativa postigla.

“Bio sam iznenađen talentom koji sam video, kao i zaista pozitivnom reakcijom dece na zajednički rad. Naravno, oni dolaze iz različitih zajednica i govore različitim jezicima, ali to nije predstavljalo problem. Često su se koristili jezikom znakova kako bi ostvarili komunikaciju i bilo im je zabavno kada bi naučili neku reč ili frazu na novom jeziku”, primećuje Gaši.

Za decu je najvažniji događaj bila umetnička izložba koja je održana kao završnica kursa i u kojoj su učestvovali članovi svih zajednica. Izloženi su bili dečiji crteži, slike i radovi u drvetu.

Tek će u budućnosti moći da se vidi kakvi su dugoročni rezultati ovog programa. U svakom slučaju on predstavlja još jedan korak u pravom smeru izgradnje poverenja i stvaranja novih prijatelja od onih koji su im do tada, možda, bili potpuni stranci.

“RADIMO ZA DOBROBIT LJUDI KOJIMA SLUŽIMO”

Članke napisala Ratka Bečeva (Radka Betcheva) u saradnji sa Džozefom Flodom (Joseph Flood), Silvijom Ekert (Silvia Eckert), Alanom Škurbatijem (Alan Skurbaty), Žad Dušesnom Bernije (Jade Duchesneau-Bernier), Ljubišom Simićem, Špetimom Mustafom (Shpetim Mustafa) i Nikolom Gaonom.

U OEBS-ovoj kancelariji u Gnjilanu

“Niko od nas nije toliko pametan kao svi mi zajedno”, kaže Džozef Flod, upravnik OEBS-ove kancelarije u Gnjilanu. On ponavlja ove reči svakoga dana osoblju svoje kancelarije koje broji 57 članova. Kaže da je ovo osnovna ideja koja obeležava njegov stil upravljanja.

Kancelarija OEBS-a u Gnjilanu jedna je od osam OEBS-ovih kancelarija na Kosovu. Može se reći da je u ovoj kancelariji izražen duh timskog rada. Gospodin Flod ili papa Džo (od Džozef), kako ga zaposleni zovu, kaže da je ponosan na svoje osoblje. Tvrdi da su svi spremni da prihvate posebnosti drugih kolega, kao i ljudi sa kojima se u svom poslu susreću, i da poštuju te različitosti. Kancelarija u Gnjilanu osim lokalnog osoblja – kosovskih Albanaca, kosovskih Srba, kosovskih Bošnjaka, zapošljava i članove međunarodnog osoblja iz devet zemalja.

Osoblje kancelarije radi za dobrobit lokalnog stanovništva. “Mi radimo za dobrobit ljudi kojima služimo”, kaže Flod. I čini se da je to pokretačka sila koja motiviše zaposlene u ovoj kancelariji.

Džozef Flod smatra da je veoma važno uspešno projektovati imidž OEBS-a kao pouz-

danog partnera, kako u kancelariji tako i van nje, i pri tom uvek imati na umu širu sliku ciljeva i prioriteta OEBS-ove Misije na terenu.

I dok je opšti mandat OEBS-ove Misije na Kosovu kao III stuba UNMIK-ove strukture razvoj institucija i demokratije i promovisanje ljudskih prava i vladavine prava, ona svoj rad naročito usmerava na pomoć u primeni standarda na Kosovu i nadgledanje tog procesa.

U skladu sa tim, OEBS-ova kancelarija u Gnjilanu pomaže da se osnaži i razvije kapacitet lokalne uprave, NVO-a, medijskih organizacija i građanskih udruženja. Ona takođe puno radi i sa omladinom. Cilj je da se tim aktivnostima pomogne Kosovu da se razvije kao demokratsko društvo u kojem se poštuju ljudska prava i uspostavljena je vladavina prava.

“Rad na ovim zadacima od trajne je važnosti, kao kada posejete seme”, kaže Flod. “Rezultati se ne mogu videti odmah, potrebno je vreme da bi se razvili plodovi.”

Ipak, Flod je optimista i kaže da će se uspeh rada kancelarije meriti načinom na koji ljudi iz svih zajednica koje žive u regionu Gnjilana vide svoj put u budućnost. “Ja se nadam da će oni početi da dobijaju širu sliku i da će rešiti da rade zajedno na način na koji možda nikada pre nisu radili.”

Podstrek za lokalne vlasti i stanovništvo da tako i rade je sada lepo uobličen u nagradi Saveta Evrope koju je Gnjilane dobilo kao najbolja opština u maju 2005. Iako jedina opština na Kosovu koja je ikada dobila ovakvu nagradu kojom se promovišu evropske vrednosti, nju još uvek čeka puno posla.

Papa Džo i njegov tim su tu da pomognu.

OEBS-ova kancelarija u Gnjilanu održava bliske kontakte sa lokalnim stanovništvom. Direktor kancelarije Džozef Flod (u sredini), trudi se da bude u toku sa svim aktivnostima kancelarije. Bio je ponosan što može da dodeli priznanja za uspešno završenu obuku iz novinarstva.

Promovisanje jednakosti polova

Jednakost polova kao konce
strane mnoga "tradicionalna"
muškarcima imaju da kažu. Ovo je često slu

Kada promoviše poštovanje ljudskih prava, OEBS-ova Misija na Kosovu takođe promovise i jednakost polova. Trenutno na lokalnom nivou, OEBS-ova kancelarija u Gnjilanu pruža podršku radu opštinskog službenika za jednakost polova (OSJP).

Treba reći da ova podrška datira od početka 2005. kada je OEBS-ova kancelarija počela da lobira kod šefa opštinskog Izvršnog odbora da se otvori radno mesto za službenika za jednakost polova.

Aprila ove godine takvo radno mesto je i otvoreno. Kako bi osigurala da se u opštini Gnjilane pridržavaju principa jednakosti polova, OEBS-ova kancelarija je tokom poslednjih pet meseci obezbedila veliki broj obuka za OSJP koji trenutno tu radi. Stvaranje jednakih mogućnosti zapošljavanja je za ovog službenika verovatno trenutno najveći prioritet.

Nastavljajući pružanje podrške radu OSJP-a, OEBS je za službenike opštine organizovao obuku iz ljudskih prava. Dve konferencije o jednakosti polova koje su organizovane početkom ove godine, vode ka promenama opštinskih propisa koji obezbeđuju jednak položaj žena u opštini.

Fatushe Haljiti (Fatushe Haliti), opštinski službenik za saradnju i koordinisanje rada, u pismu zahvalnosti OEBS-ovoj kancelariji napisala je: "Razmenili smo informacije, iskoristili priliku i izvukli korist od stručnosti iz oblasti ljudskih prava koju ste nam ponudili. Ispravili smo nedostatke u zakonu i unapredili proces donošenja odluka."

Uporedo sa pomaganjem da se izgrade mehanizmi koji obezbeđuju jednakost polova u opštinskim poslovima, OEBS-ova kancelarija pokreće i pitanje nasilja u porodici – pitanje koje je prisutno svuda u svetu, ali češće u društvima u kojima su tradicionalno žene podređene muškarcima.

Radeći sa opštinskim službenikom za jednakost polova, OEBS je u maju ove godine pokrenuo regionalnu informativnu kampanju o nasilju u porodici i njegovim posledicama. Ciljna grupa kampanje bili su učenici srednjih škola, pretežno devojke. Kampanja je pokrenuta u maju organizovanjem obuke za buduće predavače, OSJP-e iz opština u gnjilanskom regionu i policijske službenike koji su kasnije, u školama, organizovali radionice o nasilju u porodici.

Službenik u Kosovskoj policijskoj službi (KPS), Ramadan Avdulji (Ramadan Avdyli), prateći jednu od tih radionica, kaže: "Ako su u stanju da direktno, na jedan prijateljski i neformalan način komuniciraju sa službenicima KPS-a, mladi će imati manje predubedenja o policiji i radije će joj prilaziti u budućnosti. Pitanje nasilja u porodici privlači pažnju učenika i mi to treba da iskoristimo na najbolji mogući način."

Druga faza projekta planirana je za sredinu septembra 2005, a predavači bi trebalo da održe ukupno 320 radionica za učenike srednjih škola u Gnjilanu, Kamenici, Novom Brdu i Vitini. Projekat se završava izradom dokumenta u kojem se naglašava koje su potrebe i probleme predavači identifikovali, kao i preporuke vlastima na opštinskom i centralnom nivou o načinima i sredstvima za

njihovo rešavanje.

Prema rečima Žad Dušesno Bernije (Jade Duchesneau-Bernier), službenika za demokratizaciju u gnjilanskoj kancelariji, kampanja je opštinskim službenicima za jednakost polova pružila priliku da se aktivno uključe u pitanja koja smatraju važnim, kao i da razviju sopstvene sposobnosti iz oblasti koordinisanja projekata i upravljanja.

Uključivanje mladih u politiku

Stanovništvo Kosova je veoma mlado. Više od 60% je mlade od 26 godina starosti, a negde oko 70% mlade je od 35 godina. Imajući u vidu da osoba stiže pravo glasa na izborima kada napuni 18 godina, može se reći da su mladi ti koji, ukoliko su politički aktivni, mogu uticati na uspešnost izbora.

Kako bi razvila sposobnosti mladih ljudi za učešće u političkom životu, OEBS-ova Misija na Kosovu realizuje projekat pod nazivom Omladinske skupštine. Cilj ovog projekta jeste uključiti mlade u procese donošenja odluka kako na lokalnom, tako i na centralnom nivou.

Ali, da bi mogli da se aktivno uključe u politički život, mladi moraju prvo da nauče kakav je politički sistem u kojem žive. Omladinske skupštine upravo to rade. Tokom zasedanja, mladi simuliraju rad opštinske skupštine ili obrazovnih tj. političkih ustanova. Kroz ove simulacije oni uče kako da reše probleme iz stvarnog života.

I mada se rezultati ne mogu videti odmah, iskustva iz mnogih zemalja u tranziciji pokazuju da su mladi ljudi koji su učestvovali u ovakvim aktivnostima postali pokretačka snaga za pozitivne promene.

Silvia Ekert (Silvia Eckert), vođa tima za demokratizaciju u OEBS-ovoj kancelariji u Gnjilanu, veruje da će buduće kosovsko rukovodstvo biti regrutovano upravo iz današnje kosovske omladine. "Aktivnosti Misije u koje je uključena omladina nude tim mladim ljudima mogućnost da se razviju i uključe u procese donošenja odluka, kao i da premoste barijeru nepostojanja zajedničkog jezika, što često predstavlja nedostatak među mladima – pripadnicima različitih zajednica."

Kancelarija OEBS-a u Gnjilanu je održala niz obuka za članove omladinskih skupština na kojima je bilo reči o temama kao što su sastav i struktura opština i efikasno vođenje sastanka.

Da bi u potpunosti iskoristila Omladinsku skupštinu, OEBS-ova kancelarija im je obezbedila i obuku o tome kako napisati projekat i kako realizovati projekat. Rezultat toga bio je da je Omladinska skupština u Gnjilanu organizovala sportske turnire i proslave povodom Međunarodnog dana ljudskih prava. U nastojanju da ostvari direktan uticaj na svoju zajednicu, Omladinska skupština okupila je veliki broj omladinskih organizacija i promo-

visala volonterizam i aktivnije uključivanje mladih u sve sfere socijalnog i političkog društva na Kosovu.

"Susrećem brojne ljude različitih etničkih pripadnosti iz svih krajeva Kosova i srećna sam što mogu da kažem da su mi mnogi od njih postali prijatelji", kaže Miloš Jovanović, kosovski Srbin, član Omladinske skupštine u Gnjilanu. "Učestvovanjem u dokumentarcu na temu sloboda kretanja, čije je snimanje finansirao OEBS, stekao sam neka praktična, tehnička znanja koja mogu da iskoristim u svakodnevnom životu", dodaje on. Mladi Miloš imao je prilike i da saraduje sa nekoliko NVO-a i, eventualno, da se uključi u njihove aktivnosti. "Sve u svemu, moram da priznam da mi je veoma drago što sam član Omladinske skupštine u Gnjilanu", završava on.

Kao dodatni OEBS-ov napor da pomogne omladini da stekne konkretno iskustvo o tome kako funkcionišu demokratske institucije, kao i iskustvo u nadgledanju njihovog rada i koliko je on u skladu sa međunarodnim standardima o ljudskim pravima, osnovana je Omladinska grupa za ljudska prava (OGLJP). U Gnjilanu je ovaj projekat pokrenut 2001. sa ciljem da se među mladima promovise svest i znanje o ljudskim pravima. Grupa je sastavljena od 17 mladih ljudi iz Gnjilana, učenika srednjih škola i gimnazija.

Grupe za ljudska prava bile su osnova za stvaranje Mreže klubova za ljudska prava širom Kosova. Mreža je organizovala brojne aktivnosti kojima se povećava nivo svesti o ljudskim pravima kako u školama, tako i u široj zajednici. Ljirije Malići (Lirie Maliqi) iz OGLJP-a u Gnjilanu kaže da članstvo u ovoj grupi pruža izuzetne mogućnosti da se nauči o demokratskim vrednostima, kao i kako da se one primene u životu na Kosovu.

Za nju i druge članove ove grupe u Gnjilanu, i u drugim gradovima na Kosovu, Omladinske grupe za ljudska prava predstavljaju efikasno sredstvo za unošenje promena u lokalne zajednice.

Obezbeđivanje potrebnih informacija

Zajednice Roma, Aškalija i Egipćana (RAE) su među onim grupama na Kosovu koje su najzapostavljenije. Njihova integrisanost u osnovne tokove društva je na veoma niskom nivou, što kao rezultat daje slab protok informacija kako prema, tako i iz ovih zajednica.

U nastojanju da razbije informativnu blokadu i pomogne da se poveća nivo njihove integracije u društvo, OEBS-ova kancelarija u Gnjilanu se uključila u brojne projekte koji vode unapređenju RAE medija i povećanju TV programa na romskom jeziku.

Jula ove godine pokrenut je projekat kojim se u Televiziji Zum osniva redakcija programa na romskom jeziku. U okviru ovog projekta dnevno će se proizvoditi jednočasovni TV program na romskom jeziku koji će obezbeđivati informacije o najvažnijim temama za ove zajednice kao što su obrazovanje, zapošljavanje, zdravstvena zaštita i slično. Na programu radi grupa od šest mladih novinara-Roma koji žele da unesu promene u svoju zajednicu.

Ista ova grupa je tokom 2004. u saradnji sa TV Zumom napravila devet dokumentarnih emisija o životu Roma na Kosovu. Javni servis RTK emitovao je jednu od tih emisija u okviru televizijskog programa o Romima.

Da bi im pomogla da se profesionalno razviju, OEBS-ova kancelarija je obezbedila za ovu grupu novinara više obuka za rad na medijima i organizovala posete drugim romskim redakcijama na Kosovu, čime je želela da doprinese i njihovom povezivanju.

Zecije Demiri (Zecie Demiri) novinarka, Romkinja, uverena je da je osnivanje romske

redakcije u lokalnoj televiziji veoma ohrabrujući korak ka zaštiti identiteta Roma. "Romska zajednica bila je lišena informisanja na maternem jeziku, naročito nakon početka konflikta 1999. godine. Naša najveća želja je da obezbedimo romskoj zajednici detaljne informacije važne za naš svakodnevni život i za stvaranje podstreka za proces povratka Roma", kaže ona.

Još 2004, pre nego što je uspostavila saradnju sa TV Zumom, OEBS-ova kancelarija u Gnjilanu počela je da pruža podršku izdavanju časopisa na romskom jeziku, Romani Rota. Kao način da se prosledi informacija RAE zajednicama, ovaj časopis obrađuje teme kao što su opštinska pitanja, proces povratka, sastanci pripadnika RAE zajednica i njihove društvene aktivnosti. Časopis izlazi svakog meseca a distribuira se i pokriva opštine Gnjilane, Kamenica, Novo Brdo i Vitina.

Urednici iz Romani Rota su u isto vreme i koordinatori Sedišta građanskog obrazovanja (SGO) koje je, kao deo Sedišta mreže za zastupanje RAE zajednica, otvoreno februara 2003. u Gnjilanu.

Sedište građanskog obrazovanja domaćin je sastanaka između predstavnika međunarodnih agencija, lidera i pripadnika RAE zajednica, koji se održava jednom u dve

nedelje. Cilj ovih sastanaka jeste razmena informacija o tekućim projektima i pitanjima važnim za ove zajednice. Problemi poput nezaposlenosti, loš socijalni položaj i diskriminacija pripadnika RAE zajednica na tržištu rada teme su o kojima se često raspravlja na ovim sastancima. Nakon toga, ovi problemi se prezentuju opštinskim telima koja učestvuju u donošenju odluka.

Svi ovi mehanizmi za razmenu informacija doprinose da se ostvari bolja saradnja između lokalnih vlasti i predstavnika RAE zajednica.

Da bi pomogla dalju integraciju pripadnika RAE i drugih zajednica u društvo, OEBS-ova kancelarija je saradivala sa opštinskim službenikom za zajednice u Gnjilanu, utičući da ova kancelarija uključi jednog Roma i jednog Turčina u svoj rad. Ovo dvoje su kasnije postali stalno zaposleni radnici. Ista preporuka upućena je i opštinskim vlastima, pa je postignut sporazum da za narednu, 2006. godinu, spisak zaposlenih bude uravnoteženiji i proporcionalan postojećem odnosu etničkih zajednica koje tu žive.

Može se očekivati da će se redovnom razmenom informacija i koordinisanim naporima koje ulažu i RAE zajednice i lokalne vlasti, postići bolji kvalitet života za sve stanovnike u gnjilanskom regionu.

Profesionalni i odgovorni mediji

Mas-mediji u današnje vreme igraju važnu ulogu u oblikovanju javnog mnjenja. U velikom broju slučajeva društveni procesi se mogu odigrati znatno brže ukoliko ih podrže mediji. Ovde se takvi procesi mogu nadgledati kroz stepen primenjenosti standarda za Kosovo.

Mediji najbolje služe javnosti onda kada rade profesionalno, kada poštuju Kodeks ponašanja propisan za medije i kada dostignu onaj nivo samoodrživosti koji ih oslobađa političkih i drugih uticaja. Kancelarija OEBS-a u Gnjilanu pomaže lokalnim medijima u svim tim oblastima.

Januara 2005. godine Misija OEBS-a započela je projekat Umrežavanja lokalnih medija, koji se sastoji od tri osnovne grupe aktivnosti: pružanje savetodavne podrške, pomaganje u teoriji i pomaganje u praksi.

Službenik za medije i demokratizaciju u gnjilanskoj kancelariji, Ratka Bečeva (Ratka Betcheva) pruža profesionalnu i savetodavnu podršku lokalnim medijima za probleme sa kojima se susreću u svakodnevnom radu. Ona organizuje redovne sastanke sa upravnicima i novinarima iz regiona, na kojima se razgovara o njihovom aktivnostima. Kada identifikuju probleme, počnu da

rade na organizovanju obuka ili sastanaka sa lokalnim institucijama.

Šučeri Halabaku (Shyqeri Halabaku), urednik u radiju "Zeri i pozheranit" kaže da su sastanci i obuke koje organizuje OEBS-ova kancelarija u Gnjilanu umnogome doprineli uzajamnoj saradnji medija i javnih službi kao što su policija, elektro kompanija ili pošta i telekomunikacije. "Po prvi put se, na primer, desilo da KPS otvoreno razmatra mogućnost saradnje policije i medija."

Projekat Umrežavanja lokalnih medija takođe obuhvata radionice, ko-produkcije radio i TV programa i reklama, organizovanje takmičenja za najbolji novinarski rad i tako dalje. Ove aktivnosti doprinose da se među lokalnim medijima stvori atmosfera saradnje i povezivanja. Prema rečima Ratke Bečeve, izgradnja mreže lokalnih medija i stvaranje udruženja pomaže im da prave program po konkurentnoj ceni i da prežive na medijski prezasićenom tržištu.

Profesionalno i odgovorno ponašanje medija je ključno za demokratski razvoj na lokalnom nivou. Putem obuke i konsultacija OEBS-ova kancelarija u Gnjilanu nastoji da pomogne lokalnim medijima da uvedu i održe praksu takvog rada.